

10. Zelinsky K. Notes about the Russian people in the works of writers of the peoples of the USSR. About the poem "Bloody Years".- Friendship of Peoples, 1953. - No. 4. - pp. 255-263.
11. Kachkynbai Artykbaev Aaly Tokombaev About the creative world of the founder of Kyrgyz written literature in the 20th century. В., Бииктик, 2003.
12. Kerimkul Abdyldabekov Aaly Tokombaev's articles on creativity. - Frunze, Kyrgyzstan, 1980.

УДК 82

DOI 10.33514/ВК-1694-7711-2022-1(2)-45-51

Талиева Камила Абдыразаковна, Садыкбек кызы Жайна

И.Арабаев атындагы КМУ, ф.и.к., доцент,

И.Арабаев атындагы КМУ, ф.и.к., доцент

Талиева Камила Абдыразаковна, Садыкбек кызы Жайна

КГУ им. И.Арабаев, к.ф.н., доцент,

КГУ им. И.Арабаев, к.ф.н., доцент

Talievа Kamila Abdyrazakovna, Sadykbek kyzy Zhaina

KSU I. Arabaev, Ph.D., Associate Professor,

KSU I. Arabaev, Ph.D., Associate Professor

**ЭПИКАЛЫК ЧЫГАРМАЛАРДА ҮЙЛӨНҮҮ МОТИВИНДЕГИ ЖОМОК,
ЛЕГЕНДАЛАРДЫН БЕРИЛИШИ ЖАНА ПРОЗАЛЫК ЧЫГАРМАЛАРДА
ТРАНСФОРМАЦИЯЛАНЫШЫ**

**СКАЗКИ, ЛЕГЕНДЫ В МОТИВЕ БРАКА В ЭПИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И ИХ
ТРАНСФОРМАЦИЯ В ПРОЗАИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ
FAIRY TALES, LEGENDS IN THE MOTIF OF MARRIAGE IN EPIC WORKS
AND THEIR TRANSFORMATION IN PROSE WORKS**

Аннотация: Түрк тилдүү элдердин эпикалык мурастарында бир катар салттуу мотивдер орун алган. Мисалы, баатырдын төрөлүүсү, үйлөнүшү ж.б. Макалада кара калпак, алтай, өзбек, казак, кыргыз элдерине таандык «Алпамыш», кыргыздардын «Эр Төштүк», калмактардын «Жангар», бурят, монгол, тибеттиктердин «Гэсэр» ж.б. эпосторундагы үйлөнүү мотиви тууралуу сөз болот. Бул эпостордо баатырдын же башкы каармандардын төрөлүүсү өзгөчө сыйкырдуу, фантастикалуу. Алардын образдары гиперболалуу, көбүндө колдоочулары бар, кудайдан кийинки катмарда жаралган образдар. Каармандардын жаны кайсы бир жерде же жаныбарда сакталатышы менен зооморфтук, фантастикалык салттуулуктарга бай. Ал эми баатырдын үйлөнүшүндө перинин кызына же укмуштуу фантастикалык касиет-сапатка ээ. Өзгөчө айымдарга ашык болуу, ага жетүү үчүн бир катар кыйынчылыктарды баштан кечирүү сындуу салттуулуктар сакталган. Мына ошол салттуу окуяларды чагылдырууда ар бир элдин эпикалык мурастарындагы салттуулуктун сакталуу даражасы, андагы айтуучунун кийирген өзгөчөлүктөрү, ар бир элдин айырмалуу мүнөздөрү, үйлөнүү салтындагы пайдаланылган легендалар, жомоктук мотивдердин берилиши, алардын профессионалдуу адабиятта, б.а. Ч.Айтматовдун романдарында трансформацияланышын анализге алуу максатын көздөдүк. Кыргыз прозасында эпикалык мурастарда колдонулган легендалар, уламыштар, жомоктор кайрадан иштелип чыгып, азыркы адамдын ички

мүмкүнчүлүктөрүн ойготкон нравалык, моралдык, философиялык нуска катары берилери талданат.

Аннотация: В эпическом наследии тюркоязычных народов существует целый ряд традиционных мотивов, таких, к примеру, как рождение богатыря, его женитьба и т.д. В статье рассмотрен мотив женитьбы в таких эпосах как «Алпамыш», принадлежащий каракалпакам, алтайцам, узбекам, казахам, кыргызам; в кыргызском «Эр Төштүкө», калмыцком «Жангаре», в бурятском, монгольском, тибетском «Гэсэре» и др. В этих эпосах рождение богатыря или главного героя всегда особо чудесно и фантастично. Их образы гиперболизированы, у многих из них есть покровители, они живут в слое ниже бога. Их души в соответствии с зооморфными и фантастическими традициями спрятаны или в некоем предмете, или в животном. А женитьба богатыря на дочери пери сопровождается чудесными фантастическими ситуациями. Здесь сохранены такие традиции как любовь к особым девам, преодоление многих трудностей в ходе их поисков. Мы попытались определить степень сохранения традиций в эпическом наследии каждого народа при описании указанного мотива, индивидуальные особенности, внесённые сказителями, специфику характера каждого народа, сказочные и легендарные мотивы, используемые в обычаях и традициях женитьбы, анализ их трансформации в профессиональной литературе и, в частности, в романах Ч. Айтматова. Нами исследуется, как перерабатываются кыргызской прозой легенды, сказки, используемые в эпическом наследии, для создания нравственных, моральных, философских образцов, могущих влиять на воспитание современных поколений.

Annotation: In the epic heritage of the Turkic-speaking peoples, there are a number of traditional motifs, such as, for example, the birth of a hero, his marriage, etc. The article considers the motive of marriage in such epics as "Alpamysh", belonging to the Karakalpaks, Altaians, Uzbeks, Kazakhs, Kyrgyz; in the Kyrgyz "Er Toshtuk", the Kalmyk "Zhangar", in the Buryat, Mongolian, Tibetan "Geser", etc. In these epics, the birth of a hero or the main character is always especially wonderful and fantastic. Their images are exaggerated, many of them have patrons, they live in a layer below god. Their souls, in accordance with zoomorphic and fantastic traditions, are hidden either in a certain object or in an animal. And the marriage of the hero to the daughter of peri is accompanied by wonderful fantastic situations. Traditions such as love for special virgins, overcoming many difficulties in the course of their search are preserved here. We tried to determine the degree of preservation of traditions in the epic heritage of each nation when describing the specified motif, the individual features introduced by the storytellers, the specific character of each nation, the fabulous and legendary motifs used in the customs and traditions of marriage, the analysis of their transformation in professional literature and, in particular, in the novels of Ch. Aitmatov. We study how legends and fairy tales used in the epic heritage are processed by the Kyrgyz prose to create moral, moral, philosophical models that can influence the education of modern generations.

Негизги сөздөр: эпостор, түрк элдери, үйлөнүү мотиви, образдар, салттуулук, зооморфтук коддор, легенда уламыш, фантастика, проза, трансформация, мазмун.

Ключевые слова: былины, тюркские народы, мотивы женитьбы, образы, традиция, зооморфные коды, легенда, вымысел, проза, трансформация, содержание.

Keywords: epics, Turkic peoples, marriage motifs, images, tradition, zoomorphic codes, legend, fiction, prose, transformation, content.

Киришүү: Түрк тилдүү элдердин эпикалык мурастарында баатырлардын төрөлүүсү, үйлөнүүсү, эл-жер үчүн ички-сырткы душмандар менен күрөшүүсү өңдүү мотивдер салттуу мүнөз күткөн. Баатырлардын төрөлүүсү үйлөнүү мотиви менен айкаша келет. Бул архаикалык баскычтын элементтерин сактап жүргөндөгүсү менен мотивдердин биримдүүлүгүн көргөзөт. Ошондой эле баатыр кыздардын, баатырлардын колдоочуларынын болушу дагы ажырагыс компоненттерден болуусу менен баштапкы диний элементтердин алкагынан өнүгүп чыгат. Белгилей кетүүчү нерсе мындай проблемалар жалпы эле түрк тилинде сүйлөгөн элдердин чыгармаларына таандык мүнөзгө ээ. Керек болсо Түндүк, Түштүк Сибирь элдеринин «Нюргун боотыр» Стремительный (якут), нарттардын (Сэосырыко), «Алпамыштын» (кара калпак, алтай, өзбек, казак, кыргыз) версияларында, «Эр Төштүктө» (кыргыз) Төштүк, Хонгор, Жангар, «Джангар» (калмак.), Гэсэр «Гэсэрде» (бурят, монгол, тибет) версияларында бул эпостордо башкы каармандардын бардыгы касиеттүү, фантастикалык окуяларга бай жана баштапкы үлгүлөрү көбүрөөк сакталып калганы менен айырмаланат. Каармандардын «жаны» башка бир жеринде: деңиздин түбүндө же көгүчкөндүн бөтөгөсүндө ж.б. катылуу болот.

«Манас» үчилтигине салыштырмалуу, жогорудагы айрым эпостордо зооморфтук, фантастикалык элементтер арбын сакталгандыгы менен традициялуукка ээ. Булардын окуяларында, тактап айтсак, жез кемпир, мастан кемпир өңдүү персонаждардын образдары менен шөкөттөлгөн окуялары мифологиялык же мифтердин орун алышын көргөзөт.

Экинчиден, баш каармандардын пери кыздарына үйлөнүшү, же дөөлөр менен болгон баталдык сценалары эпостун окуяларынын эң алдыңкы катмарларын чагылдырат.

Кыргыз фольклорундагы мифтер, жомоктор, легенда, уламыштар прозалык чыгармаларды да кайрадан иштелип берилет. Айрыкча, Ч.Айтматовдун чыгармаларынын бирден-бир өзгөчөлүгү оозеки чыгармачылыктагы мифтерге, легенда, уламыштарга көп кайрылып, терең чыгармачылык мүнөздө трансформациялайт. Мисалы, Акбара менен Ташчайнардын баяны, Авдийдин диний көз караштарынын тарых-таржымалы, грузин элинин «Жетинин бири» аңгемеси, Понтий Пилат, Иисус Назариянин жөнүндөгү инжил легендасы ж.б.

Материалы жана методу: Макалада кара калпак, алтай, өзбек, казак, кыргыз элдерине таандык «Алпамыш», кыргыздардын «Эр Төштүк», «Манас», калмактардын «Жангар», бурят, монгол, тибеттиктердин «Гэсэр» ж.б. эпикалык мурастарынын тексттериндеги миф, жомок, легендалар материал катары пайдаланылды. Мындан сырткары элдик оозеки чыгармачылыктагы миф, жомок, легендалардын прозалык чыгармалардагы кайрадан иштелип чыгышын талдоодо Ч.Айтматовдун романдары пайдаланылды.

Эпикалык чыгармаларда үйлөнүү мотивиндеги жомок, легендалардын берилиши жана прозалык чыгармаларда трансформацияланышы үчүн төмөнкү негизги талдоочулук усулдарды айкалыштыруу методологиялык таяныч болуп саналат:

1) салыштырма-типологиялык метод (түрк тилдүү элдердин эпикалык мурастарындагы үйлөнүү мотивин, андагы легенда, жомок, мифтердин берилишин, типологиялык байланыштарын талдоо)

2) проблемалык-тематикалык (түрк тилдүү элдердин эпикалык мурастарын проблематикасы менен тематикасын жалпы сюжеттик линия менен байланышта изилдөө);

2) генеалогиялык (элдик оозеки чыгармачылыктагы миф, жомок, легендалардын эпикалык чыгармаларда поэтизацияланышы жана прозада трансформацияланышынын башаттарын изилдөө);

3) тарыхый-адабий (эпикалык поэзиядагы үйлөнүү мотивинин прозада кайрадан иштелип чыгышын тарыхый-адабий контексте талдоо).

Адабий обзор: Талкуу:

Түрк тилдүү элдердин эпикалык мурастары адаттан тыш фантастикалуу окуяларга бай. Мисалы, баатырдын сырт-келбетинин өзгөчө сыпатталышы, зооморфтук, фантастикалык элементтердин арбын болушу, мифологиялык окуялар же мифтердин орун алышы ж.б. айтууга болот.

Манас «он сегиз миң ааламды билүүчүдөй көрүнөт, жан-жаныбар кудурет, баары бирдей ийилет» ... күн менен айдын нурунан бүткөн (С.О), - деп сүрөттөлүп жатса, ушуга эле үндөш сүрөттөөнү буряттардын «Гэсэринде» Гэсэр өңдүү баатыр мисалы, он сегиз миң ааламды башкарып турган баатыр; анын окуялары асманда, жерде, жер алдында окуялар менен сүрөттөлөт. Нюргун баатыр болсо улустардын биринчи жолу жерге келиши, үйлөнүшү, көбөйүшү өңдүү мотивдин алкагында жаралгандыгын айтсак жетиштүү болот.

Баатырлардын колдоочу пирлери бар экендиги булардын портреттик сүрөттөөлөрүндө гиперполизацияланган образдары дагы каардуу, айбаттуу кудайдан кийинки катмардагы жаралган образдар; Баатырлардын эки ийнинде колдоочу жылаңач балдар бар; ушул эле элемент кыздарга да таандык; кыздар нур кыздары болушу мүмкүн; бирде пери кыздар болушат; кээде буларда сыйкырчылык, аярлык, көзү ачыктык, керемет касиеттери бар экендиги. Ошол себептүү эпостун сюжетикалык жактан байытып турган жанрдын түрлөрү болгон миф, легендалар, алгачкы диний түшүнүктөр тотемизм, анимизм ж.б. функциясы эң маанилүү позицияны ээлейт. Жогоруда саналып өткөн проблемаларга текстологиялык анализде кенен кайрылмакчыбыз.

Кийинки жомоктук окуяларга жер алдындагы дүйнө жөнүндөгү жомоктук түрдүн орун алгандыгын көрөбүз.

Мисалы, зындан түбүндөгү өлбөй көп жылдар бою жаткан Алпамыштын образы, Төштүктүн жер алдындагы (татар, башкыр, кыргыз) версияларындагы типтүүлүгү. Бул эпосто Төштүктүн ар бир окуясы жер үстүндөгү кемпир өпкө калкытып коюп, Элемандын баласын алып кетүү үчүн айла-амалдарынан тартып эле жомоктук баяндоого өткөндөй ой жаратат. Көк дөөгө, Кара дөөгө, желмогуз кемпирдин Төштүккө жолукканы ж.б. Анда көркөм текстке назар салып көрөлү:

Элеман жылкыларын кайырып келе жатса, аккан суунун боюнда бир калдайган өпкө агып келе жаткан болот:

Агып келген бул өпкө,

Эламандын көзүнө,

Дүнүйөдөй көрүнөт.

Өпкөнү көрүп Эламан,

Өлгүчө жаман сүйүнөт.

Берейин деген кулуна,

Белен кылат жолуна.

Бербейин деген кулуна,

Сатса келбейт пулуна.

Аңгыт, Маңгыт итим бир,

Тоюндуруп алайын. – деп ж.б [2, 113-114]

Элеман эки жакты аңдабай баягы калкылдаган өпкөнү бир саят ала албайт, эки саят ала албайт. Жана сайып эми кармай калайын десе, кармаган өпкөсү жети баштуу кемпир болуп

калат. Анда көзгө илээшпес шамдагай желмогуз кемпир, чап жармашып, айтып турат: «желгениме жел жетпейт, соку билек деген атым бар, сураганым бербесең өлөсүң ушул жерде,- деп, ал аңгыча болбой арам өлгөн бул кемпир Эламанды көөдөндөн алып, көтөрүп чаап, көкүрөгүнө отуруп алып лыкылдатып желет. Желген сайын көзүнөн мончоктоп жаш чыгат, жан айласы курусун Элеман мал-мүлкүмдүн баарын ал,-деп акырында чыдабай:

«Биттейимде бириккен,
Бармактайда баш кошкон,

Күлайымды дагы ал, жанымды коёсуңбу, – десе болбойт. Төштүктү бергин деп сурайт. Төштүктүн жаны Кенжекенин сандыгынын түбүндөгү болот өгөөдө, дейт. Ошону мага бергин дейт. Аргасы жок Элеман элиң кырам, жериң кырам, жетимиш жыл кувам деп лыкылдатканда макулдан башка кеп айтпайт. Үйүнө келип Кенже келининен булдурсунум үзүлүп калды, ондоп алайын болот өгөөндү берип тургун дейт. Бербеймин деп айталбай, атасы баласына кантип карасанасын деп ойлоп берип коёт. Ал аңгыча көчүшөт. Бая кемпирдин айтканындай Элеман өгөөнү коломтого сайып кетет. Желмогуз кемпирге берген убадасы боюнча унутуп калыпмын деп Төштүктү өгөөгө жиберет. Ошентип Төштүк жети баштуу кемпирге жолугат, Чалкуйрук аты кишиче сүйлөп акыл берип, өгөөнү ала качат. Кемпир аркасынан кубалап калбайт. Акыры жетпегенде сыйкырлап кара жер жарылып Төштүк жер алдына кирип кетет.

Бул эпостун эң эле чиеленишкен жери, андан ары окуя жер алдындагы окуялар менен уланат. Жез кемпир – сокусу, сок билеги бар кемпирдин образы бардык элдин жомокторунда бар. Ылайым терс каарман, айрыкча жомоктордо кеңири жолугат. Баатырлардын үйлөнүшүнө, же үй бүлөсүн бузууга кедерги болгон желмогуз кемпир, жез кемпир, мастан кемпир, сыйкырчы кемпир деген аталышта жолугушу буга күбө. Төштүктүн жаны өгөөдө болуп, ал өгөөнү алып качып кутулам деп кутула албай азаптуу дүйнөгө кабылат.

«Эр Төштүк» эпосу боюнча кыргыз фольклористикасында В. Радловдон тартып В. М. Жирмунскийден башталган илимий алкактагы ой пикирлерде кеңири талданып, ал тургай П. Потаниндин, А. Дивандин, В. И. Чичеровдун эмгектеринде көргөзүлгөндөй жалпы түрк тилдүү элдеринде, Сибирь элдерине белгилүү болгон «Эр Төштүк» эпосундагы мифологиялык типологиялаш көрүнүш, жалпы эле адамзат коомунун тарыхый өсүш процесстеринин жалпылык белгилерин көргөзөт.

Коңшу жашаган элдерде оозеки түрүндө тарап улуу көчмөндөрдүн цивилизациясында айтылып, бирдей сюжеттик өзөккө ээ болгондогусу дагы коңшу элдер менен болгон маданий карым-катнаштын үзүрү болсо керек. «Курманбек», «Эр Табылды», «Эр Солтоной» сыяктуу эпостордон архаикалык элементтерге карк толгондугу менен айырмаланып, тарыхый өнүгүүдөгү маданий баскычтын түпкүрүнөн орун алган бул чыгарма жомоктук элементтерге, мифтерге өтө бай.

Кезегинде бул тууралуу С.Байгожоев, кийин «Эр Төштүк» эпосунун поэтикасын объектиге алып ийне-жибине чейин поэтика жаатында талдаган С. Кайыповдон өтүп пикир айтуу мүмкүн да эмес, анткени бул толук кандуу изилденген проблема деп ойлойбуз.

Профессионалдык адабиятта да сюжет түзүүдө мифтерге кайрылуу ХХ кылымдагы кыргыз прозаиктеринин чыгармачылыгында көп колдонулган. Прозалык чыгармаларда «...азыркы адамдын ашкан акыл-эси, илим-билим, интеллекти жана эстетикалык интуициясы социалдык-руханий жашоо-турмуштун татаал табиятын адекваттуу аңдап-билип, көркөм чагылдыруу аракетинде мифтер менен архетиптерге кайрылып, андан философияны да,

поэзияны да, аллегорияны да, метафора, символду да, жалпылап айтканда, “парабола” поэтикалык принциби боюнча дүйнө сүрөтүнүн глобалдык философиялык-көркөм концепциясын түзүүгө жөндөмдүү структураны таап чыгууда»[7] - деп сүрөттөшөт. Мисалы, Ч.Айтматовдун «Жаныбарым, Гүлсары» повестиндеги Жайдардын ооз комузда ойноосунда берилген «Боз ингендин арманы» Танабайдын сүйүүсүн жоготушун, Гүлсарыдай аттан, Чоро досунан ажыроо драмасын туюнткан поэтикалык каражат катары кызмат кылган. Жайдардын атайылап «Карагул ботомду» кагып олтурушу менен жомоктук идеялык мазмунду толук поэтизациялайт. Ошондой эле «Деңиз бойлой жорткон Ала-Дөбөттүн» нивх элинин миф, жомокторунун негизинде жазылгандыгы, бугу жөнүндөгү кыргыз элинин байыркы санжыра кебинин «Ак кеме» повестине негизги өзөк окуя болуп бериши, «Кылым карытар бир күндөгү» «Эне бейит» легендасынын сюжеттик негизги линия катары орун алышы элдик миф, легенда, жомоктордун прозалык чыгармаларда көркөм трансформациясынын ийгиликтүү ишке ашышын айгинелейт. Ч.Айтматовдун чыгармаларында улуттук негизге кайрылган окумуштуу Л.Үкүбаева бул маселелерди талдоого алып төмөнкүдөй жыйынтыктарга келген: «...жазуучунун чыгармачылыгында элдик фольклорго кайрылуунун идеялык-эстетикалык концепцияны ишке ашыруудагы ролу эбегейсиз; автордун чыгармачылыгында фольклордун улуттук чеги жок, ал универсалдуу мүнөзгө ээ. Айрым учурда бир эле чыгармада экеи элдин миф, легендасын синтездеп колдоно берет; айрым учурда карандай рационалдуулуктан аң-сезимдүү түрдө качып реалдуу турмуш чындыгын мифтик-метафора аркылуу терең философиялуу чагылдырууга детишет; элдик легенда, мифтер чыгармалардын сюжетинин өзгөчө бөлүгүн түзөт»[8, 286] ж.б. Демек, элдик миф, легенда, жомоктор эпикалык чыгармалардын сюжеттик курулмасында кандай кызмат аткарган болсо профессионалдуу прозада да ошондой эле негизги каражат катары кызмат кылары, фольклордун азыркы реалисттик адабият менен эриш-аркак жашай ала тургандыгын жана бүгүнкү күндүн курч проблемаларын чагылдыруунун көркөм компоненти боло аларын тастыктады.

Жыйынтыктар:

Эпикалык поэзиянын традициясында элдик миф, легенда, жомоктордун стилдик баяндоо формасы байыркы эпикалык доордо калыптанып, типтүү образдарды жараткан. Дал ушундай жомоктор, миф, легендалар уңгулуу, өзөктүү функцияны аркалоо менен, баатырлардын жар тандоо мотивинде негизги ролду ойногон.

Дегеле мотивдин жаралышында оозеки чыгармачылыктын жогорудагыдай жанрлары кеңири колдонулуп, сюжеттин ички композициялык түзүлүшүндө синкреттүү түрдө биримдүүлүктү жаратуу менен баатырдын үйлөнүү мотивинин маңызын ачып берерин көрдүк. Мындай көрүнүш жалпы эле түрк тилдүү элдердин баатырдык традициясында кеңири колдонулган жалпылыкка ээ.

Ошону менен катар, эпикалык чыгарманын эң байыркы үлгүлөрүнөн тартып, кийинки реалдуу катмарларда калыптанганына чейин жогорудагыдай фольклордук жанрлар тигил же бул деңгээлде сөзсүз колдонулаарын жана маанилүү функцияны аткарышы тастыкталды.

Элдик миф, легенда, жомоктор ал турсун профессионалдуу прозада дагы сюжет курулмасынын негизин түзүп, адабияттын образдык-идеялык сферасына кирип, прозалык деталдардын булагына айланып, кылымдардын кыйырындагы маселелерди таанып-билип,

бүгүнкү мезгилдин проблемасына үндөштүрүүдө, нравалык-этикалык сабак алууга жардам берери белгиленди.

Колдонулган адабияттар:

1. «Эр Төштүк» С. Каралаевдин варианты боюнча [Текст] / түзгөн С. Байкожоев. – Ф: «Мектеп», 1968, – 316 б.
2. Ибраимов К. Архетиптик аң-сезим жана Айтматовдун апокалиптикасы // <http://ruhesh.kg/ky/dasmiya/358-author/kalik-ibraimov-arhetyptik-a-sezim-zhana-aytmatovdun-apokaliptikasi>
3. Үкүбаева Л. Чыңгыз Айтматов: эстетика жана улуттук негиз. [Текст] / Л.Үкүбаева – Бишкек, 2004. – 288 б.

References:

1. "Er Toshtyuk" S. According to Karalaev's version [Text] / compiled by S. Baikojoev. - F: "School", 1968, - 316 p.
2. Ibraimov K. Archetypal consciousness and Aitmatov's apocalyptic // <http://ruhesh.kg/ky/dasmiya/358-author/kalik-ibraimov-arhetyptik-a-sezim-zhana-aytmatovdun-apokaliptikasi>
3. Ukubayeva L. Chingiz Aitmatov: aesthetics and national foundation. [Text] / L. Ukubayeva - Bishkek, 2004. - 288 p.

УДК 82

DOI 10.33514/BK-1694-7711-2022-1(2)-51-57

Тургунбаева Гүлзат Жусуповна

Кыргыз Республикасынын улуттук илимдер академиясы,
Ч.Айтматов атындагы тил жана адабият институту, илимий кызматкери
Тургунбаева Гүлзат Жусуповна
Национальная академия наук Кыргызской Республики,
Институт языка и литературы им. Чингиза Айтматова, научный сотрудник
Turgunbaeva Gulzat Zhusupovna
National Academy of Sciences of the Kyrgyz Republic,
Institute of Language and Literature Chingiz Aitmatov, researcher

ГИПЕРОНИМДИК КЛАССТАР ЖАНА КАСИЕТТЕР
ГИПЕРОНИМНЫЕ КЛАССЫ И СВОЙСТВА
HYPERONYMIC CLASSES AND PROPERTIES

Аннотация: Бул макала гиперонимдик (тектик) класстар жана касиеттерди изилдөөгө арналган. Гипоним (түрлөр) кыргыз тил илиминде изилдөөдө өзгөчө категориялаштыруу, же болбосо ал сөздөр кандай уңгү мүчөлөрдөн турушуп, кайсы грамматикалык категорияларга тиешелүү, көпчүлүк үчурларда булар атооч сөздөр жана этиш сөздөр боло алышат. Фитонимдердин класстары жана зоонимдердин класстары, онимдер сан категориялары, разряддарга бөлүнүшү, гиперонимдик, гетеронимдик катштардын разряддары каралган.